

Hökens smedja får ett nytt liv

– Den gamla smedjan har hamnat i rätt händer. Det som planeras är för framtiden. Det behövs en intresseförening som Långheds bygdeförening och en kommun som är intresserad.

Mimmi Gollas från kulturmiljövården vid länsmuseum i Gävle har besökt Långhed i norra Alfta. Där har en snabbt arbetande bygdeförening fått fart på bygden. Ett av projekten är att rusta upp en smedja, där en smed åter ska låta hammarslagen ljuda.

Under ett par veckor har Ove Jansson och Rune Rubensson arbetat med upprustning av smedjan som ett ÖTA-projekt, offentligt tillfälligt arbete.

Här finns hur mycket jobb som helst, säger Ove Jansson. Vårt engagemang sträcker sig i första hand fram till den sista december. Planerna på att bruka smedjan mer affärsmässigt är en riktig väg att gå, säger Mimmi Gollas. Vad jag är mest fascinerad av är att smedjan kunnat bevarats under alla dessa år. Dessutom är verktyg och redskap finns kvar i så stor utsträckning.

Det var här som smeden Johan Andersson, Hökens Johan, en gång höll till. Men i slutet av 1950-talet lämnade han en dag smedjan efter avslutat livsverk. Allt lämnades kvar till och med hans arbetskläder hänger inne i smedjan.

Hade tillverkning

Det fanns två smedjor i Långhed under den här epoken. Det var till smedjan bönder och andra styrde stegen när något gick sönder. Kalkar och plogar skulle lagas. Men inte bara lagas. Till den smedja som nu rustas hörde också en rejäl snickarverkstad, där kalkar och annat tillverkades. De mallar som användes finns kvar och är väl bevarade.

Både Ove Jansson och Rune Rubensson minns Hökens smedja mycket väl. Båda gläds över att nybildade Långheds bygdeförening nu fått smedjan som gåva av smedens arvingar mot att åter sätta den i funktion.

I mitt hem använde vi oss av byns andra smedja, Öhmans smedja, när något skulle lagas, säger Rune Rubensson. Men visst minns jag epoken när det blomstrade i Långhed, när det fanns caféer och affärer här.

Också Ove Jansson gläds över att allt är så väl bevarat, inte minst snickarverkstaden.

– Och inte bara verktyg, red-

skap och mallar, säger han. Jag har också hittat en prislista som tillämpats inom smidesförbundet.

Dyngslådar, kalkar, plogar och harvar gick sönder och lagades. Kalkar tillverkades, längder och mått angavs i fot. De som nu rustar upp smedjan kan läsa smideshistoria som i en uppslagen bok.

Här hade han en pumpbålg för att få luft vid smidet, sedan kom elektriciteten och stolpen finns kvar utanför smedjan.

Ove Jansson och Rune Rubensson berättar och demonstrerar för Mimmi Gollas, som gör en ordentlig husesyn. Här finns också föremål som aldrig hann fullbordas. Ett trebent blombord där det tredje benet lossnat och skulle sättas fast är ett sådant exempel. Det lösa benet finns kvar. Smeden klarade allt, inte bara sådant som hade med smidet att göra.

Plättaket räddningen

– Detta är en typisk liten verkstad för den här tiden, säger Mimmi Gollas och gör anteckningar. De flesta gamla smedjor som finns kvar är i sämre skick. Här har plättaket blivit räddningen.

Så demonstreras ett transportspel för inlag av virke till snickarverkstaden. Man hittar också några olika mallar till yxskaft. Inne i skogen intill smedjan, överväxt med mossa, ligger något som kan härledas till ett vattenhjul, också detta inlämnat för reparation.

Smeden hade också en kolmila igång intill smedjan för den egna kolframställningen. Kolet förvarades i en kolgård vid smedjans vägg. Denna kolgård var så illa medfaren att man nu tvingats riva den. En ny ska dock uppföras innan smedjan och snickarverkstaden åter kommer i bruk.

Klar till sommaren

– Vi räknar med att smedjan ska kunna vara klar till sommaren, säger Gösta Englund, ordförande i Långheds bygdeförening.

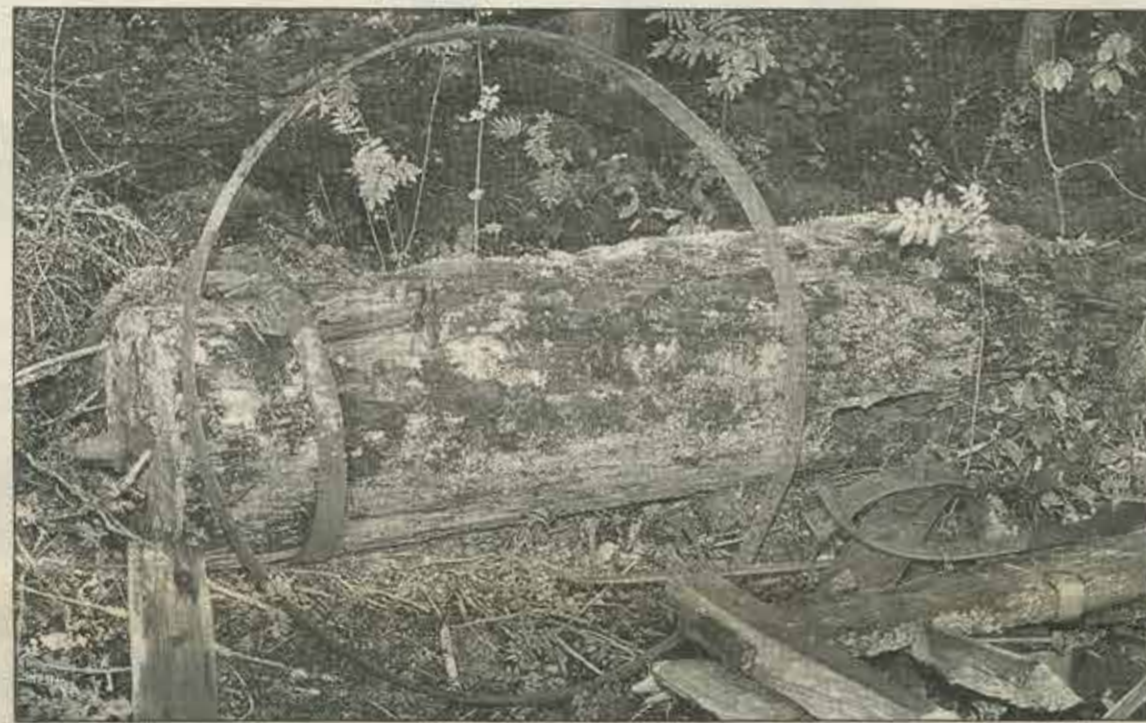
En murare ska nu ta itu med murstocken. Sedan, innan kylan kommer, är det aktuellt att åtgärda grunden, alla fönster och kanske måste också taket läktas om.

Det är intressant att se när det händer något ute i byarna, tycker Mimmi Gollas. Att få titta nära, känna på föremål är hoppingsivande.

Hon anser att upplevelsevärden i Hälsingland absolut är något att ta vara på inom turismen. Här finns byggnader, vackra vyer och tillfällen som ger människor andrum. Denna form av kulturism kan också stödjas med EU-bidrag.



MÅSTE LAGAS. Vad gör vi åt smedjans mur? Rune Rubensson, Mimmi Gollas och Ove Jansson skissar några av åtgärderna.



MOSSAN GÖMMER. Skogens mossa gömmer mycket intill smedjan. Här skulle kanske ett vattenhjul lagas.

Långhed ligger inom ett högaktuellt område, som med sina byar är av riksintresse, säger hon. De byggnadsinventeringar som görs i Övanåker visar ju att det finns en guldgruva här. Landskapet är fantastiskt. Paradiset tycks vara här, det finns inte ord.

För närvarande finns bara ett liknande projekt som det i Långhed när det gäller smedjor.

Det är en smedja i Eilne, Söderhamns kommun, som man funderar på att göra något av.

Allan Nyström



ALLT KVAR. Ett trebent bord hade lämnats in för lagning. Rune Rubensson och Ove Jansson visar att allt finns kvar efter 40 år.

En udda jaktmetod

Hälsinglands berg och skogar upphör aldrig att fascina och överraska.

En tidig höstsöndag mötte jag ekipaget på bilden. Jägare till häst torde vara mer sällsynt än ett björnmöte i hälsingeskogen.

Jägaren, som vill vara anonym eftersom han inte är säker på att det är helt lagligt att bedriva jakt från hästryggen berättar att han tyckt sig märka att det går att komma viltet närmare på detta sätt.

Det hela började med att dottern fick en ridhäst, men Mr X lånade ibland hästen och tyckte att det var roligt att rida. Nästa steg var att förena nöjet med

nytt och Brunte har fått dra hem åtskilliga vedlass sedan han kom till familjen. Som en vidareutveckling av nyttan dök tanken på att använda sig av hästen vid jakt upp. Just den här dagen är det fågeljakt som bedrivs och en röd strimma av en sökande finnspekts skymtar mellan träden.

Någon större framgång har denna jägare hittills inte haft med sitt sätt att jaga. De enda skott som avlossats från hästryggen var i övningsyfte och för att se hästens reaktion. Men hästen är lugn som en filbunke säger dess ägare, som fortfarande hyllar gott hopp om en lika framgångsrik som udda jaktssång från hästryggen.



PÅ HÄSTRYGGEN. Det är inte varje dag man möter en jägare till häst i hälsingeskogarna.



FLER BIDRAG. Tommy Nirs har arbetat med Långheds egen tidning. Nytt, gammalscht och ymsenahanna. Nu vill han ha fler bidrag.



GÅR ATT ANVÄNDA. Mona Ivarsson, bygdeföreningens vice ordförande, går här igenom några av inventarierna i den gamla smedjan. Redskap och verktyg finns i användbart skick, trots att smedjan stått övergiven under lång tid.

Tidning, smedja och skylt

Långheds bygdeförening kläcker idé på idé

I sommar blir det ett år sedan Långheds bygdeförening bildades. Men föreningen har redan kommit långt, både i handling och förberedelser. Byn har fått en egen tidning. En smedja, skänkt av ägarens släktingar, har röjts fram i skogen och ska nu sättas igång för visning. Vidare sätts en välkomstskylt för Långhed upp före sommaren.

Det som byborna märkt mest av när det gäller bygdeföreningens aktiviteter är kanske den tidning som hamnat i samtliga brevlådor. Nytt, gammalscht och ymsenahanna heter den.

Det är bara ett preliminärt namn, säger tidningens redaktör och utformare, Tommy Nirs i Långhed. Föreningen efterlyser nu förslag på vad tidningen slutligen ska heta. Helst vill vi ha något med byadialekt.

Tidningen ska i fortsättningen, samtidigt som den förmedlar små pigga nyheter, vara ett informationsblad för föreningen.

– Det är viktigt att bygdens folk får veta vad som är på gång inom föreningen, säger Gösta Englund, ordförande och en av de stora entusiasterna.

Den nystartade tidningen ska

komma ut fyra gånger om året till en början. Men om det finns intresse för en tätare utgivning måste föreningen få hjälp med innehållet i bladet, anser Tommy Nirs. Han efterlyser redan nu bidrag till kommande nummer.

Första numret ger en liten fingervisning om vad tidningen ska innehålla. Där finns allt från roliga historier, serier och spelplan för Långheds idrottsförening till korsord och små annonser.

Tänkvärda ord

En avdelning innehåller tänkvärda ord. Ett sådant ord är följande: Det finns två dagar som ingen borde bekymra sig för, det är i går och i morgon. Eller detta: Om du tvekar inför nästa steg kan du bli stående på ett ben för resten av livet.

Tecknaren och författaren Lars Mortimer bor i Långhed och bidrar i tidningen med ett avsnitt av sin Hälge.

Starten av en bygdeförening i Långhed kom till inom ramen för den landsbygdsutveckling som är på gång och som stöds både av EU och kommunen. I detta har, som ett ALU-projekt, nu arbetats fram en framtidsplan för byn Långhed. Projektledare i detta är Tommy Nirs. Han har som en delredovisning av sitt arbete lämnat en första redogörelse till sin handledare, Lars Norin.

Redovisningen innehåller både en framtidsplan och en historisk



SKYLTA PÅ GRÄNSEN.

Den nya välkomstskylten för Långhed kommer att stå på gränsen mellan Näsbyn och Långhed, vid Westlunds. Skylten får formen av en brokivist, där bondeslotten lyfts fram.



SMEDJA I LJUSET. Den gamla smedjan i Långhed har röjts fram. Bygdeföreningens ordförande Gösta Englund fanns på plats med motorsåg.

tillbakablick för Långhed. Det är en intressant läsning och layoutmässigt mycket skickligt utformad, bland annat med bilder och vyer från Långhed.

Redan på första sidan möter en vy mot söder från tornet på Hedbacka omkring år 1900. Också Långhed mot norr från samma torn visas, en bild som troligtvis togs omkring år 1903. Där ses skolan, godtemplarhuset, Öhmans smedja och Norells diver-shandel och bageri.

Märkligt husbestånd

Det märkliga husbeståndet redovisas också i beskrivningen över Långhed. De allra ståtligaste husen finns i byarna Långhed och Näsbyn, konstateras det. Redan Linné slog fast att Hälsinglands gårdar var "bättre byggda än på andra ställen".

Under 1700-talet började Långhed få en bystruktur med envåningshus, så kallade parstugor. Långhed delades i 17 stamhemman. Under 1800-talet byggdes de flesta med en våning och kring 1880 började snickarglädjen finnas på de flesta hus. I Näs-

byn bodde Olof Brunk, en snickare med kärlek till förstukvistar. Laga skifte möttes med motstånd av bönderna, men genomdrevs åren 1893 till 1901.

Även om nästan alla hus är bebodda och det finns nybyggen i byn är det troligt att utflyttning kommer att ske från byn om inte Långhed ser till att det sker förändringar, säger Tommy Nirs i sin framtidsplan. I dag finns det cirka 170 hushåll i Långhed och 400 invånare.

Många småföretag

Skolan är nedläggningshotad, även om hotet inte är akut. Men det är viktigt att fler barnfamiljer flyttar in, konstaterar utredningen. Många småföretag finns i byn, snickare, bilreparatörer, rörmokare, serietecknare, hembagerier. Dessa bör emellertid lanseras mer. Arbetslösheten är dock kännbar i byn, cirka 30 saknar jobb.

Bytvecklingsplanen tar upp många projekt som det nu ska arbetas på. Den smedja som ska rustas är tänkt att visas för turister. Den kan skapa minst ett ar-

betstillfälle i framtiden. En vävstuga för byn står också på arbetslistan. Traditioner finns sedan tidigare i byn. En vävstuga med plats för flera ökar möjligheterna att inspirera och lära varandra.

Premiär för kafé

En utveckling av skolan, en egen bydelokal, butik och kafé och anskaffning av datorer som byborna kan få använda är några av framtidsprojekten. Kafé blir för övrigt verklighet redan den 13 juni, då det blir premiär i Långheds skola i samband med att byvandringer inleds.

Ett annat mål är att stötta Långheds idrottsförening så att aktiviteterna på fritiden ökar vid idrottsplatsen. En boulevard görs i sommar. Vidare finns planer för mingolf och tennis.

Tommy Nirs har tagit fram både den historiska tillbakablick och framtidsplanen med hjälp av böcker, tidsskrifter och hjälpsamma bybor. Nu räknar bygdeföreningen med att sätta planerna i verket.

Allan Nyström

Långhed satsar på framtiden

Får EU-pengar och marknadsför sig på Internet



GAMLA POLARE. Evert Ohman, båttillverkare och kändis i Långhed, gratuleras till uppfinningen av Erik Andersson.

Byn Långhed i norra Alfta satsar friskt på framtiden. Det är ingen omöjlighet att det snart kan bli affär, kafé, en bygdegård och en upprustad smedja i byn. Med hjälp av EU-pengar och en entusiastisk bygdeförening räknar långhedsborna med att ge nytt liv åt bygden. Resultatet kan bli märkbart redan till sommaren.

Anslaget till det nya som håller på att ske gjordes den 20 augusti förra året. Då utsågs en tillfällig styrelse för den nystartade föreningen, Långheds bygdeförening.

Redan i utgångslaget känner vi oss privilegierade, säger ordföranden Gösta Englund. Vi har stöd från intresseföreningen för Långheds skola, idrottsföreningen, byamännen, Smyrna-församlingen och bygdens folk. Vi ska göra gemensam sak.

Egentligen är det oron för Långheds skolas framtid som sätter extra fart på aktiviteterna. Det har kommit dystra signaler från kommunen, där det enligt Gösta Englund talas om framtida indragningar. Några av kommunens skolor kräver stora reparationskostnader för att godkännas.

Ingenting har sagts om nuvarande läsår och nästa för Långheds skola, men oron finns där, säger Gösta Englund. Vi deklarerar oron både med Norra skolan i Edsbyn och skolan i Runemo.

Måste göras om

I Långhed finns kalkyler som säger att köket måste göras om för en kostnad av 280 000 kronor och att skolans ventilation behöver bytas för en kostnad av mellan 700 000 och 800 000 kronor.

Vi anser att det inte ska behövas bli några kapitalkostnader för Långheds skola, om vi är beredda att ställa upp ideellt inom byn, säger Gösta Englund.

Kommunen kunde bidra med materialkostnaderna, kanske 80 000 kronor, vi har ju dukiga snickare och hantverkare i byn. Inga barn har blivit sjuka av brister i ventilationen, så där ställer sig byborna tveksamma till de föreslagna åtgärderna.

Gösta Englund har lagt fram förslaget om egna insatser till kommunen, som tycker att detta är ett utmärkt initiativ.

Jag tror att vi kan glömma tiden då alla beslut och direktiv

kom uppifrån. I framtiden gäller det nog att visa att vi också kan jobba själva, säger Gösta Englund.

Skolan först, bygdegården sedan. Det är den turordning bygdeföreningen tänker arbeta efter. Samtidigt ligger flera aktuella projekt och väntar, projekt som kan bli verklighet mycket snabbt och med enkla medel. Dit hör ett kafé, en affär, ett sommartorg och byns smedja, som föreningen nu fått som gåva av syskonen Ivarsson för upprustning.

Det finns redan nu långt gångna planer genom förhandlingar med ägarna av Hedbacka i Långhed att hyra de lokaler som tidigare varit affär och kafé och driva liknande rörelse i föreningens regi, säger Gösta Englund.

Ekologisk satsning

När det gäller affären ska det göras satsningar på ekologiska produkter, exempelvis bröd, ost och grönsaker, som framställs i byn. Ett sommartorg utanför Hedbacka kan också bli verklighet.

Aven hantverkare i bygden ska få möjlighet att sälja sina alster, både trä och textil.

Vi räknar med att kraftigt kunna öka turismen genom att göras.

Långhed intressant, säger Gösta Englund. Vi har den genuina bondemiljön och de stora gårdarna att visa upp. Genom en hemsida på Internet kan vi komma ut med erbjudandena. Också Hässjåån, som rinner genom byn, kan bli intressant.

Skrivelser till de politiska partierna kommer inom den närmaste tiden att skickas ut för information. Bygdens folk är inställda på att göra Långhed till en så bra by som möjligt.

Lansstyrelsen har redan fått höra av vissa önskemål från föreningen. Det gäller tillstånd att sätta upp en välkommen-skyllt till byn.

Bygdens egen konstnär, Lars Mortimer, ska måla skylten i Alfta-färgerna och den får formen av en brokvisst. Skylten är tänkt att bli två meter bred och en och en halv meter hög och placeras på vänster sida vid Algstigen.

Vi tänker knyta nävarna och göra något för bygden, förklarar Gösta Englund.

Kartläggning

Tommy Nirs i Långhed arbetar just nu med en kartläggning av Långhed, och det gör också en verksamhetsplan om ett för, ett nu och en framtid. Detta ska till-



ÅNGAR VIDARE. Evert Ohmans uppfinning, en mopedbåt, är ensam i sitt slag i världen. Här forsar han fram på sjön Långrosten. Turen blev en mil lång, Röstabo-Lillbo tur och retur.



TURIST-MACKOR. Långheds-mackor med hemost, en delikatess för sommarens besökare, serverades av Mona Ivarsson.

ställas kommunen, som genom EU-pengar redan bidragit med 15 000 kronor för verksamheten.

Också byamännen i Långhed har givit ett startkapital på 3 000 kronor.

Gunnar Ohlsson i Långhed, amatörfilmare, arbetar sedan ett år tillbaka på dokumentation om bygden och dess människor. Han var en av de medverkande vid en välbesökt bygdesamling på söndagseftermiddagen. Han visade bland annat filmen om livet på en lantgård i Långhed år 1944.

Helge Johansson kommenterade personligen filmen, där hand-

lingen tilldrog sig vid hans hemgård Ol-Pers i Långhed. Filmen visade hur man satte potatis, skördade med lie, hässjade höet, arbetade med självbindare och körde ut gödsel med häst vinter-tid.

Stort jubel utbröt i den fullsatta lokalen när Gunnar Ohlsson visade en videofilm där Evert Ohman från Långhed sjö-satte sin senaste uppfinning i sjön Långrosten, en mopedbåt där kedjor och hjulfälgar med vingar svarar för framfarten. Det finns bara en sådan båt i hela världen.



UNGA FOTOGAFER. Hans Strömberg, lärare i Långhed sedan 1975, visar dokumentationsfoton som eleverna i skolan framställt.

Jag kom på idéer en kväll sedan jag gått och lagt mig, förklarade Evert Ohman, driftigt affärsman och verkstadsägare i Långhed.

Bara parstigor

Ingrid Hansgård kaserade om Långheds gårdar, 17 stamhemman och massor av 4vsöndringar genom åren. På 1700-talet fanns det bara envåningshus och parstugor, berättade hon. Parstugorna byggdes på under 1800-talet, och detta kan man se på fönstrens utformning.

På 1880-talet kom snickar-



FULLSPIKAT. Skolan först, bygdegården sedan. Det är den turordning bygdeföreningen tänker arbeta efter. Samtidigt ligger flera aktuella projekt och väntar, projekt som kan bli verklighet mycket snabbt och med enkla medel.

glädjen till bygden, och det byggdes till verandor. Vid sekel-skiftets början höjdes taken in-vändigt för att ge mera syre. Ingrid Hansgård beskrev samtliga stamhemman, från nummer 1, som är Schols i Långhed.

Harry Göljén, konstnär från Bollnäs, har under ett års tid arbetat med att måla olika miljöer i Långhed. Dessa tavlor ställdes nu ut, och flera av dem såldes direkt. Där fanns Silfors-sågen, den gamla smedjan, Evert Ohmans verkstad, skolan och Smyrna-kyrkan.

Det blev en härlig stämning

kring serveringsborden, där Långheds-mackor med hemost konsumerades till kaffet under det att man drog upp fortsatta planer för Långheds framtid.

Det blir årsmöte i bygdeföreningen den 18 februari. Styrelsen har hittills bestått av Gösta Englund, Lars Ekström, Anette West, Mona Ivarsson, Ulf Johansson, Lars Mortimer och Kersti Hisved.

Det bor i dag mellan 300 och 400 personer i Långhed, och bygden består av närmare 200 hushåll.

Allan Nyström



Långhed!

Bondeslottens by www.langhed.se



Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

